higher education & training

Department:
Higher Education and Training
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NASIENRIGLYN

NASIONALE SERTIFIKAAT

EKONOMIE N4

8 JUNIE 2018

Hierdie nasienriglyn bestaan uit 9 bladsye.

Kopiereg voorbehou

AFDELING A (VERPLIGTEND)

VRAAG 1

1.1	1.1.1	C		
	1.1.2	A		
	1.1.3	B		
	1.1.4	A		
	1.1.5	B		
			(5 × 2)	(10)
1.2	1.2.1	Waar		
	1.2.2	Waar		
	1.2.3	Onwaar		
	1.2.4	Onwaar		
	1.2.5	Waar		
			(5 × 2)	(10)
1.3	1.3.1	A		
	1.3.2	C		
	1.3.3	A		
	1.3.4	B		
	1.3.5	C		
			(5 × 2)	(10)
1.4	1.4.1	globalisering		
	1.4.2	Veranderlike		
	1.4.3	geheel		
	1.4.4	substituut		
	1.4.5	Regulering		
			(5 × 2)	(10)
1.5	1.5.1	C		
	1.5.2	D		
	1.5.3	A		
	1.5.4	E		
	1.5.5	B		
			(5 × 2)	(10)
				[50]

TOTAAL AFDELING A: 50

AFDELING B

VRAAG 2

2.1 Die wet van afnemende opbrengs verklaar dat namate meer van 'n veranderlike inset by die vaste inset gevoeg word, die opbrengs van die veranderlike inset sal verminder. (2)

2.2 2.2.1 Pryselastisiteit van aanbod meet die gevoeligheid van hoeveelheid voorsien vir 'n verandering in prys. (2)

2.2.2 PES = % verandering in hoeveelheid voorsien/% verandering in prys
Persentasie verandering in prys van kaas✓
= (R49 – R35/R35)*100% = 40%✓

Persentasie verandering in hoeveelheid kaas voorsien
= (252 – 200/200)*100% = 26%✓✓
PES = (26%/40%) = 0,65✓✓ (6)

2.2.3
- Vaste inset verander nie in die kort serie nie, daarom kan die verskaffer die uitset verhoog deur slegs die veranderlike insette te gebruik.
- 'n Vaste produksiefaktor soos land en ander gespesialiseerde kapitaaltoerusting is duur. (Enige 1 × 2) (2)

2.3
- Tevredenheid is abstrak omdat nuttigheid nie gemeet kan word nie.✓ Daar is geen standaardmanier om iemand se tevredenheid of nuttigheid te meet nie.✓
- Nuttigheid is subjektief,✓ omdat dit verskil van persoon tot persoon.✓
- Nuttigheid verskil van een situasie tot 'n ander of van tyd tot tyd,✓ byvoorbeeld warm klere bied tevredenheid in winter maar nie in somer nie.✓
- Nuttigheid verskil van plek tot plek,✓ byvoorbeeld 'n baaikostuum bied tevredenheid op die die strand maar nie in die klaskamer nie.✓ (4 × 2) (8)

2.4 Eksplisiete koste is alle direkte koste waar 'n betaling gedoen word om die onderneming te bedryf. (2)

2.5 2.5.1
- Elektrisiteitsmonopolie
- Water (2)

2.5.2
- Die marginale koste, gemiddelde veranderlike koste, en gemiddelde totale koste is U-vormig.✓✓
- Namate die aantal eenhede vermeerder van nul af, begin hulle by hoë volumes, verminder teen 'n afnemende koers, bereik minimum spitse,✓ en neem dan toe teen 'n toenemende tempo.✓
- Marginale koste sny ook die gemiddelde totale koste en gemiddelde veranderlike koste teen hulle minimum waarde.✓✓
(3 × 2) (6)

2.5.3 Hulle verskaf die koste per eenheid. (2)

2.6 Faktormarkte:
- Dit is markte vir produksiefaktore.✓✓
- Hierdie produksiefaktore is natuurlike hulpbronne, arbeid, kapitaal en entrepreneurskap.✓✓
- Die voorsiening van produksiefaktore beïnvloed die produkmark.

Produkmarkte:
- Dit is markte vir goedere en dienste.✓
- Produkmarkte word verdeel in kapitaalgoederemark,✓ verbruiksgoederemark✓ en dienstemark.✓
- 'n Verandering in die produkmark beïnvloed die vraag in ander markte.
- As die vraag na 'n produk of diens toeneem, neem die vraag na produksiefaktore in die faktormark ook toe. (8)

2.7
- Dit meet hoe sensitief die vraag na een artikel is vir 'n verandering in die prys van 'n verwante artikel.
- As 'n toename in die prys van produk A lei tot 'n afname in die vraag na produk B, is dit twee komplementêre produkte.
- As 'n toename in die prys van produk A lei tot 'n toename in die vraag na produk B, is dit twee substituutprodukte.
- 'n Negatiewe verandering toon dat hulle komplementêre goedere is.
- 'n Positiewe verandering toon dat hulle substituutprodukte is.
- Geen verandering toon dat hulle onverwante goedere is. (Enige 5 × 2) (10)

[50]

VRAAG 3

3.1
- Vir noodgevalle,✓ byvoorbeeld in geval van siekte.✓
- Vir studiedoeleindes,✓ byvoorbeeld betaling van skoolgeld/klasgeld.✓
- Om vaste eiendom te koop,✓ byvoorbeeld 'n huis.✓
- Vir reisdoeleindes,✓ byvoorbeeld met vakansie te gaan.✓ (4 × 2) (8)

3.2
- Daar is beperkte kompetisie.✓ Slegs 'n paar verskaffers vervaardig dieselfde produk.✓
- Die produk kan homogeen of gedifferensieerd wees.✓✓
- Hierdie mark word gekenmerk deur onderlinge afhanklikheid.✓ Die besluit van een maatskappy beïnvloed en word beïnvloed deur die besluite van ander maatskappye.✓
- Oligopolieë kan dikwels hulle pryse verander om hulle markaandeel te verhoog.✓✓
- Produsente het aansienlike beheer oor die pryse van hulle produkte, maar nie soveel soos in 'n monopolie nie.✓✓
- Toegang is nie maklik in 'n oligopolistiese mark nie. Dit is as gevolg van handelsmerklojaliteit, en 'n groot kapitaalbesteding word ook vereis.✓

(Enige 4 × 2) (8)

Copyright reserved

3.3 3.3.1 Dit is faktore wat die besigheid kniehalter in die behaling van sy doelwitte.

3.3.2 Die verandering in totale koste wat plaasvind wanneer die hoeveelheid wat geproduseer word met een eenheid toeneem.

3.3.3 Die hoeveelheid wat kopers bereid is om te koop teen 'n gegewe prys binne 'n gegewe tydperk.

3.3.4 Die totale samelewing, of alle lede wat dit wil verbruik.

(4 × 2) (8)

3.4
- Wet op Arbeidsverhoudinge
- Wet op Basiese Diensvoorwaardes
- Wet op Gelyke Indiensneming
- Wet op Vaardigheidsontwikkeling (4 × 2) (8)

3.5 3.5.1 16 = R6✓✓
17 = R6✓✓
18 = R6✓✓ (6)

3.5.2 R 6 (2)

3.5.3 Wat huishoudings koop om in hulle alledaagse behoeftes te voorsien (2)

3.6
- Volmaak elasties
- Volmaak onelastiese vraag
- Relatief elastiese vraag
- Relatief onelastiese vraag
- Eenheidsvraag (4 × 2) (8)

[50]

VRAAG 4

4.1
- Tee✓ en koffie✓
- Botter✓ en margarien✓ (Enige 1 × 2) (2)

4.2 4.2.1 Komplementêre produkte is verskillende produkte wat saam op dieselfde tyd gebruik word om in 'n behoefte te voorsien. (2)

4.2.2
- Dit stel produsente in staat om te voorspel watter impak 'n verandering in die prys van komplementêre produkte op die vraag na hulle produk sal hê.
- Hulle sal dan maatreëls kan implementeer om die uitwerking van prysverandering teen te werk in 'n poging om hulle wins te maksimeer.
- Dit is koste-effektiewe maatreëls, soos om meer uitset met dieselfde hoeveelheid inset te produseer. (Enige 1 × 2) (2)

4.2.3
- Die vraag na sowel produk X as produk Y neem af.✓✓
- Die hoeveelheid wat verskaf word van produk X verminder van Q0 tot Q1,✓✓ soos aangedui deur die pyl wat agtertoe wys.✓✓ (6)

4.3 Markekonomie: Eienaarskap van produksiefaktore
Alle produksiefaktore word deur private persone besit.✓✓
Die hoeveelheid wat individue kan koop of besit word slegs beperk deur die middele wat hulle tot hul beskikking het.

Sentraal beplande ekonomie: Eienaarskap van produksiefaktore
Alle produksiefaktore word deur die staat besit, wat die staat die belangrikste deelnemer aan die ekonomie maak.✓✓
Die verbruiker het geen vrye keuse nie: Daar is 'n beperkte lys standaardgoedere en -dienste beskikbaar.

Markekonomie: Motivering
Eienaars van produksiefaktore word gemotiveer deur die begeerte om wins te maksimeer.✓✓ Die motief vir deelname aan die ekonomiese prosesse is suiwer self-georiënteerd.
Die verbruikers sal probeer om hulle behoeftebevrediging te maksimeer, en sodoende hul nuttigheid maksimeer.

Sentraal beplande ekonomie: Motivering
Die staat, as die enigste eienaar van produksiefaktore, word gemotiveer deur die begeerte om die groter gemeenskap te bevoordeel.✓✓ Die motief vir deelname aan die ekonomiese prosesse is suiwer om die gemeenskap te bevoordeel. (8)

4.4 4.4.1 Verwys na die omgekeerde verhouding tussen prys en hoeveelheid, dit wil sê die wanneer die prys hoog is, is die vraag laag en omgekeerd. (2)

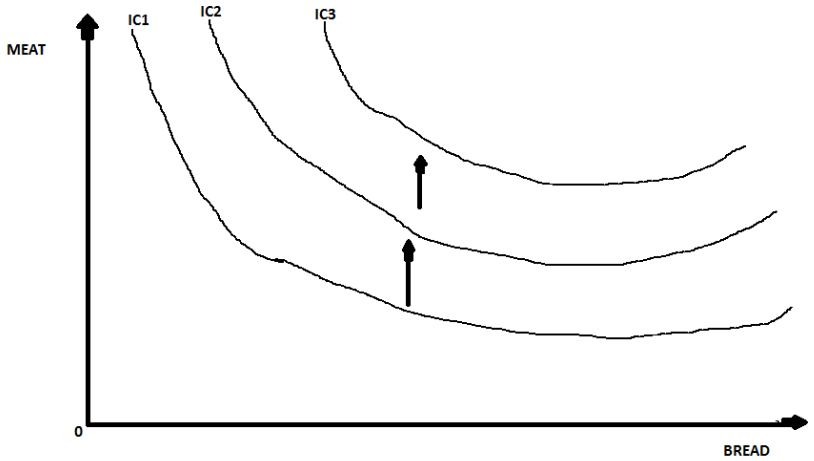
4.4.2 R10 (2)

4.4.3 Dit het 'n positiewe helling/opwaartse helling/neig opwaarts van links na regs (2)

4.4.4 (a) R13 (2)
(b) Vraag = 8 eenhede,✓ Aanbod = 30 eenhede,✓
dus is surplus 30 – 8 = 22 eenhede (3)

4.4.5 Produsente kan prys verlaag of produksie besnoei. (2)

4.5

Puntetoedeling: Tekening van die korrekte/toepaslike grafiek = 6 punte
VIER kenmerke gegee = 4 punte

- Hulle kruis nie✓
- Hoër indifferensiekrommes word verkies bo die laer krommes.✓
- Hulle buig na binne (konveks)✓
- Hulle is negatief hellend✓ (10)

4.6 Kort serie: 'n Tydperk waarbinne minstens een van die produksiefaktore reggemaak word.✓✓ Die besigheid is nie in staat om een van sy insette te verander nie.

Lang serie: 'n Tydperk waarbinne die besigheid al sy insette kan verander.✓✓
(2 × 2) (4)

4.7
- Rekeningkundige wins
- Normale wins
- Ekonomiese wins (3)

[50]

VRAAG 5

5.1 Die finale waarde van goedere en dienste wat in een jaar binne die grense van 'n land geproduseer is. (2)

5.2
- Algemeen heersende pryse: Dit is nominale waardes wat nie veranderinge in die algemene prysvlak in ag neem nie.
- Konstante pryse: Dit is werklike waardes waar veranderinge in die prysvlakke in ag geneem word. (2 × 2) (4)

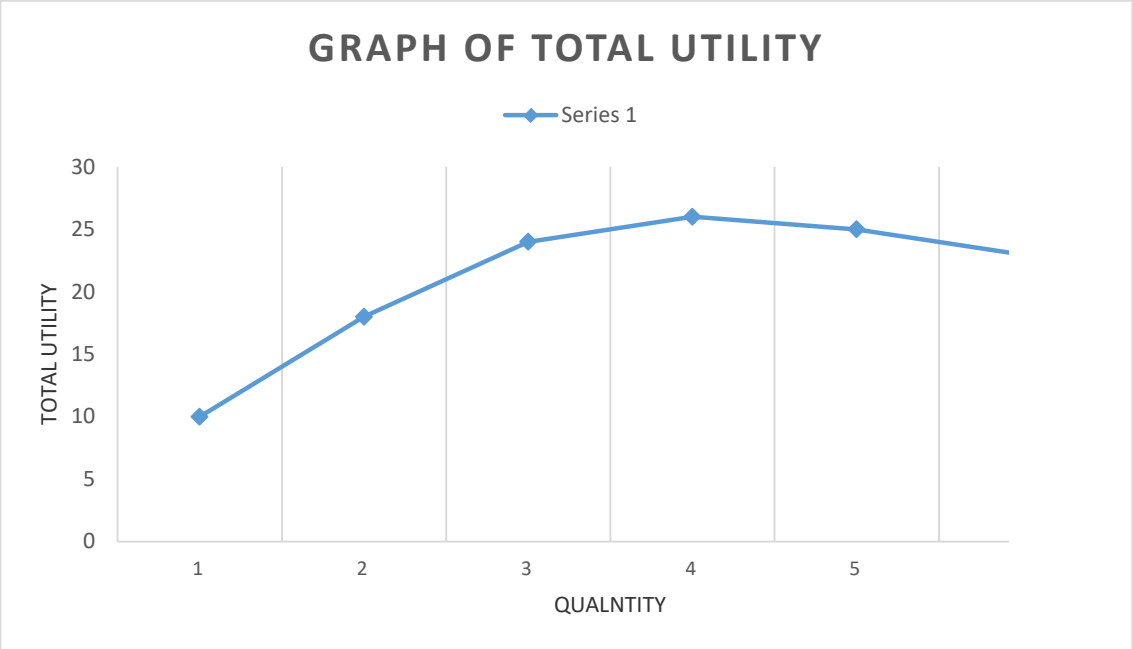
5.3 Skaalbesparings: Dit is 'n situasie wat ontstaan wanneer die persentasie verandering in die inset kleiner is as die persentasie verandering in die uitset.✓✓ In hiedie geval sal die gemiddelde koste afneem.

Skaalverspillings: DIt is 'n situasie wat ontstaan wanneer die persentasie verandering in die inset groter is as die persentasie verandering in die uitset.✓✓ In hierdie geval sal die gemiddelde koste toeneem. (4)

5.4 5.4.1 A = 10 + 8✓ = 18✓
B = 24 – 26✓ = -2✓ (4)

5.4.2 Nuttigheid is die tevredenheid wat ondervind word deur die verbruik/gebruik van 'n produk. (2)

5.4.3

Puntetoedeling:
Tekening van X-as (hoeveelheid) en Y-as (totale nut) = 2 punte
Stip van die nuttigheidskromme vir die verskillende waardes = 6 punte (8)

5.5
- Produk moet homogeen/identies wees en nie verskil wat betref styl, ontwerp en kwaliteit nie.
- Daar moet 'n groot getal koper en verkopers wees, en dit moet nie moontlik wees dat een koper die prys beïnvloed nie.
- Daar moet geen voorkeurbehandeling/diskriminasie wees nie.
- Daar moet vrye kompetisie wees.
- Kopers moet vry wees om te koop wat hulle wil by enige firma in enige hoeveelheid, en verkopers moet vry wees om enige plek te verkoop wat hulle wil teen enige prys wat hulle wil.
- Effektiewe vervoer en kommunikasie moet beskikbaar wees.
- Alle deelnemers moet 'n volmaakte kennis van die mark hê.
- Daar moet vrye toegang tot en vanaf die markte wees.
- Produksiefaktore is heeltemal mobiel. (Enige 3 × 2) (6)

5.6 5.6.1 R26 (2)

5.6.2 Teen R26 vir 4 eenhede TR = Prys × Q✓
= R26 × 4✓
= R104✓✓ (4)

5.6.3 Teen R24 vir 4 eenhede TR = P × Q✓
= R24 × 4)✓
= R96✓✓ (4)

5.6.3 Teen R26 en R24 per eenheid, is totale inkomste ('TR') onderskeidelik R104 en R96.✓
Verlies aan inkomste = R96 – R104✓
Verlies aan inkomste = R 8✓✓ (4)

5.7
- Implisiete koste: Dit is onsigbare koste wat nie direk aangegaan word nie, met geen werklike of direkte betalings wat deur die besigheid in die produksieproses gemaak word nie.
- Eksplisiete koste: Dit is werklike uitgawes wat deur die besigheid betaal word vir die bedryf daarvan, byvoorbeeld lone en rente. (2 × 2) (4)

5.8 Dit vind plaas wanneer die besigheid sluit/tydelik of permanent nie bedryf word nie as gevolg van ander faktore soos bankrotskap. (2)
[50]

TOTAAL AFDELING B: 150
GROOTTOTAAL: 200

Kopiereg voorbehou